

JOAN F. MIRA

*“Quant a la Fira
del Llibre,
sense santetes
innocents,
sense acordionistes
devots,
no sé què els puc dir.
Segurament
va ser un èxit,
o això diuen,
un èxit de la cultura
catalana.
Els valencians
no devíem passar
de l’u per cent
dels convidats,
i els llibres d’autor
valencià certament
no hi arribaven”*

Innocència, acordionista

La catedral de Guadalajara de Jalisco és una curiosa construcció amb elements de gòtic completament fora de lloc, de barroc més aviat discret, i d’arquitectura neo-clàssica molt blanca amb columnetes i frontons a les capelles. La seu és de dimensions considerables, molt més gran que cap església que pels mateixos anys –segle XVII, primers anys del XVIII– es poguera construir a Barcelona o a València: aquella gent colonial tenia molts diners, molta plata i molt de tot, i es podien permetre palaus, luxes i esglésies que ací haurien estat impossibles. Ara, a la porta de la gran catedral, hi ha paradetes amb quincalla religiosa, pobres que demanen almoïna i un espectacle de superstició i de misèria no tan penós com els que he vist en altres llocs equivalents de Mèxic i d’Amèrica central. Hi ha sempre gent entrant i eixint, gent fidel i devota, no solament turistes, que s’agenollen davant de la imatge preferida, que mediten o resen amb perfecta convicció, tal com és habitual encara a les esglésies d’Amèrica i ja no a les d’Europa. En una capella, la primera a mà esquerra, hi ha una santa infantil que atrau més que cap altra imatge l’atenció dels fidels, homes i dones, famílies, joves i criatures. La santeta reposa en una urna allargada, i té cara de nina, cabells rosos molt llargs, i va tota vestida de blanc, plena de llaços i randes. Santa Inocència, diu el rètol amb una oració que demana protecció celestial per defensar la puresa de les xiquetes i les joves donzelles, i jo vaig pensar que devia ser alguna Maria Goretti local, alguna pobra víctima de la violència brutal, violada i morta, o morta resistint a la violació. Però mirant més atentament, un text en lletra petita explicava la història, i no era cap Maria Goretti ni cap cos de santeta infantil mexicana. Era que a primers del segle XVIII un capellà local portà de Roma una relíquia antiga, d’una tal Innocència, verge i màrtir (les relíquies dels màrtirs, a Roma, sempre han estat un producte d’exportació massiva), i el bon poble de la Nova Galícia, després estat de Jalisco, va convertir el fet –supose que per iniciativa dels capellans i amb la benedicció de l’arquebisbe– en un exemple esplèndid d’adopció cultural. Un simple osset transformat en un culte popular i barroc, cosa sempre admirable en qualsevol antropologia religiosa, però en aquest cas amb un component de distància, un oceà entremig, divuit segles entre la relíquia i el culte, i el nom de la hipotètica màrtir, Innocència, convertit, per obra del seu significat, en nom d’una santeta rossa vestida de primera comunió. Coses com aquesta, tan rarament observades pels visitants de pas, són les que representen, per a mi, el gust i la substància dels viatges.

O coses com l’acordionista. A la mateixa catedral, en una altra capella, un grup de dones resava oracions rítmiques a una Mare de Déu, una Puríssima clàssica, i entre elles un home molt vell i molt prim, amb un jupetí groc, assegut amb l’esquena molt drete, cantava unes cançons suaus i bellíssimes i s’acompanyava amb un acordió. Cantava ell sol, no el mirava ningú, i ell sense deixar de tocar contemplava la imatge blanca i blava i feia cara de trobar-se en un èxtasi feliç. Les dones el seguien murmurant en veu baixa les oracions cantades, i jo em vaig quedar allí a la vora molts minuts, sentint que aquella escena, aquella música, aquell acordionista matinal, eren un tros de realitat ben íntima i profunda, i que només allò ja em pagava la pena del llarg viatge.

Quant a la Fira del Llibre, sense santetes innocents, sense acordionistes devots, no sé què els puc dir. Segurament va ser un èxit, o això diuen, un èxit de la cultura catalana. Els valencians no devíem passar de l’u per cent dels convidats, i els llibres d’autor valencià certament no hi arribaven: potser mitja dotzena entre milers de llibres catalans, entre ells dos obres meues i dos o tres d’Estellés, no és una queixa personal, vista la proporció. Devia ser per càlcul: qui sap si una presència valenciana més visible hauria creat conflictes diplomàtics entre el govern de Jalisco i la Generalitat Valenciana. Qui sap.